

Vətəni və xalqı üçün nəcib, xeyirxah işlər görmüş insanlar heç vaxt xatirələrdən silinmir, yaddaşlara köçərək əbədiyyət ömrü qazanırlar. Silinməz xatirələrdə qalan, daim yad edilən, unudulmaz şəxsiyyətlərdən biri xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin yaxın tərəfdaşlarından olmuş, mərhum deputat, tarix elmləri doktoru, professor, Göyçə mahalının sayılıb seçilən ziyalılardan, Yeni Azərbaycan Partiyasının "Qızıl Fəndü" adlandırılmış 91-lərdən biri Səfiyar Musayevdir.

Səfiyar Bəylər oğlu Musayev 1935-ci il iyulun 17-də Göyçə mahalının Barsarkeçər rayonunun Nərimanlı (Hüseynqulu Ağalı) kəndində anadan olmuşdur. 1953-cü ildə orta məktəbi qızıl medalla başa vurmuş Səfiyar Musayev 1953-1958-ci illərdə indiki Bakı Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində təhsil almış, tarixi biliklərini artıraraq ali təhsil ocağını fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Səfiyar Musayev 1962-ci ildə BDU-nun aspiranturasında (doktorantura) təhsilini davam etdirmiş, 1965-ci ildə tarix elmləri namizədi, 1980-ci ildə tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə yiyələnmiş, 1981-ci ildə professor elmi adına layiq görülmüşdür. Ötən illər ərzində qazandığı elmi təcrübə və kollektivdə yüksək təmsil olunmaq bacarığı Səfiyar Musayevin məsul vəzifəyə təyin olunmasında mühüm rol oynamışdır. Belə ki, professor Səfiyar Musayev 1986-cı ildən ömrünün sonuna qədər, yəni 1999-cu ilə kimi BDU-nun Tarix fakültəsinin Humanitar fakültələr üzrə "Siyasi tarix" kafedrasına rəhbərlik etmiş, professor, müəllim, tələbələrin dərin ehtiram və rəğbətini qazanmış, ixtisasını dərinləndirən, qayğıkeş ziyalı kimi xoş xatirələrlə anılmaqdadır. Səfiyar Musayevin bütün həyatı, o cümlədən elmi-pedaqoji, ictimai-siyasi fəaliyyəti olduqca mənalı, maraqlı, həmçinin çoxşaxəli olmuşdur. Yaşadığı illər ərzində 400-dən yuxarı elmi əsərin, 6 monoqrafiya və 10 kitabın, o cümlədən "Siyasi tarix" dərsliyinin müəllifi olmuşdur.

Atam hər zaman Vətəninə layiqincə xidmət etmiş, bir yolu və bir amalı olmuşdur. Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində doğma Azərbaycanımız özünün çox gərgin ictimai-siyasi dövrünü yaşayarkən professor Səfiyar Musayev ulu öndər Heydər Əliyevə dəstək olmuş ziyalılardan idi. Öz müstəqilliyini təzəcə bərpa edən dövlətimizin mürekkəb dövrələrində, Vətənimizin təhlükə qarşısında qaldığı zaman əsl ziyalılıq, vətəndaşlıq nümunəsi sərgiləyərək cəsarətli addımlar atmış, gənc dövlətimizin qorunması və inkişafı naminə əlindən gələni əsirgəməmişdir.

1992-ci ildə respublikanın ictimai-siyasi həyatının asan olmadığı, ziddiyyətli olduğu dövrdə, görkəmli dövlət və si-

XATİRƏLƏRDƏ YAŞAYAN SƏFİYAR MUSAYEV

yasi xadim Heydər Əliyevə ünvanlanan müraciətdə 91 nəfər Azərbaycan ziyalısı içərisində məhz Səfiyar Musayev imzası da var idi. Atam 1992-ci ilin noyabr ayında Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasında əhəmiyyətli rol oynamış və Vətəninə sadıqlığı ilə seçilmişdir.

Hazırda doğma Azərbaycanımız dünya arenasında öz layiqli yerini tutur. Bu gün tam əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bütün sahələrdə ümummilli liderin siyasi kursunu uğurla davam etdirir, ölkə yeni iqtisadi, siyasi, hərbi nailiyyətlərə imza atır. 44 günlük Vətən müharibəsində müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli ordumuz torpaqlarımızı işğaldan azad etməklə bizlərə bir daha qürur hissi yaşatdı. Artıq bu gün hər yerdə fəxr-lə deyirik ki, biz qalib ölkənin qalib vətəndaşlarıyıq. Professor Səfiyar Musayev hər zaman çıxışlarında ölkəmizin ərəzi bütövlüyünə tezliklə qovuşmasını,

torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasını xüsusi vurğulayardı. Əminəm ki, atamın ruhu şadıddır, çünki torpaqlarımız azaddır!

Səfiyar Musayevin etdiyi yaxşılıqları və xeyirxah əməlləri nəinki bir məqaləyə, hətta bir kitaba belə sığdırmaq çətin-dir. Yüksək zəkası, istedadı, əxlaqi keyfiyyətləri ilə seçilən atam ilk növbədə cəmiyyətimizin inkişafına böyük töhfələr vermiş, insanları nəcib məqsədlərə yönəltmək məramı ilə diqqət mərkəzində olmuşdur. Səfiyar Musayevin mənalı ömrünün ən böyük bəzəyi xeyirxahlıqdır. Yaxşılığı hər kəs bacara bilməz. Xeyirxahlıq əsildən, kökdən gəlir. İnsan ömrünü xeyirxahlılıqla keçiribse, yer üzündə ondan xoşbəxti yoxdur. Bu mənada "sən xoşbəxtsən, əziz atam! Bəli, xoşbəxt" sözlərini ucadan deməyə mə-nəvi haqqımız çatır.

Atam əsl vətəndaşa xas dəyərləri xarakterində cəmləyən bir insan idi. Məhz bunun bariz nümunəsidir ki, bu gün adı çəkilən hər məclisdə – "Səfiyar Musayev qeyrətli, mərd, sözünü deyən, xalqına, Vətəninə ləyaqətli şəxsiyyət olub" kimi kəlmələri eşitmək övladları və dostları üçün qürurverici bir haldır. Səfiyar Musayev hər zaman: "Birinci borcumuz, vəzifəmiz xalqın dolanışığını, güzəranını sabit saxlamaq, ən kiçik imkan daxilində olsa belə, onun səviyyəsinə yüksəltməliyik" deyirdi.

Doğma vətəni, eli-əbası üçün çalışmaq, yazıb-yaratmaq, ziyalı örnəyi göstərmək istəyi Səfiyar Musayev kimi əsl ziyalılardan iç dünyasından, mənəvi aləmindən qaynaqlanır. Respublikanın elmi, ictimai-siyasi həyatının fəal iştirakçısı olaraq atam tutduğu vəzifədən asılı olmayaraq üzərinə düşən bütün işləri layiqincə yerinə yetirmiş, çalışdığı sahələrdə yüksək təşkilatçılıq bacarığı ilə seçilərək göstərilən etimadı daim doğrultmuşdur.

Səfiyar Musayev haqqında danışarkən onu fədakar alim, dönməz mövqə sahibi, milli-mənəvi dəyərlərə hər zaman hörmət edən, cəmiyyətdə tutduğu vəzifədən və mövqedən asılı olmayaraq insanları təbəqələrə bölməyən, hər kəsə diqqət və həssaslıqla yanaşan, bəşəri hissləri özündə cəmləşdirən bir şəxsiyyət kimi xarakterizə etmək olar.

1995-ci ildə müxtəlif sahələri təmsil edən mötəbər heyətdən ibarət 35 nəfərlik konstitusiyaya komissiyasına siyasətşünas alim Səfiyar Musayevin cəlb edilməsi, şübhəsiz ki, mühüm tarixi missiyanın yerinə yetirilməsində onun az rol oynamadığını göstərir.

Səfiyar Musayevin 1995-ci il noyabrın 12-də 74 sayılı Goranboy-Naftalan seçki dairəsindən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə I çağırış deputat, 1996-cı ildə isə Milli Məclisdə yaradılmış İnsan hüquqları daimi komissiyasının sədri seçilməsi onun siyasi fəaliyyətinin əhatə dairəsini daha da genişləndirdi.

Milli Məclisin 12 nəfər üzvündən ibarət olan İnsan hüquqları daimi komissiyasına rəhbərlik etmək Səfiyar Musayevdən, hər şeydən əvvəl, yüksək dözümlü, böyük məsuliyyət və cəsarət tələb edirdi. Çünki keçid dövründə qanunların tam gücü ilə işləməyi şəraitdə tez-tez pozulan insan hüquqlarının bərpası uğrunda mübarizə ciddi maneələrlə üzləşmək ehtimalı yaradırdı. Lakin bunlar professor Səfiyar Musayevi heç də qorxutmur, əksinə daha çox inamla, ardıcılıqla işə girişməsinə sövq edirdi.

İnam, etibar, əqidə işığına bürünmüş əməl, hörmət və ehtiram yaradır. Respublikanın ayrı-ayrı bölgələrindən komissiyanın ünvanına göndərilmiş yüzlərlə minnətdarlıq məktubları qazanılmış inamın nəticəsi idi. Axı məktub təkcə cansız kağız parçası deyil, o həm də işi dünyəyə, müşkülə düşmüş bir ailənin ümidi, arzusu, diləyidir.

Atam ictimai-siyasi və elm xadimi kimi respublikanın həyatında əhəmiyyətli rol oynadığı kimi, MDB Parlamentlərarası Assambleyasının işində də səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. O, Assambleyada sosial-siyaset və daimi insan hüquqları komissiyasının sədri idi.

Səfiyar Musayev kövrək və həssas insan idi. Doğma yerlərin həsrəti onu sızladı, uşaqlığını, gəncliyini qoyub gəldiyi Göyçə elləri yuxularında da ona rahatlıq vermirdi. Səssiz bir haray içini göynədir, od olub sinəsini göz-göz yandırır. Gecəsi səksəkə içində, gündüzi narahatçılıqla əriyib gedirdi. Yuxusu çox zaman ərşə çəkilirdi. Sonuncu dəfə Göyçə mahalında olduğu 1987-ci ilin noyabr günləri heç vaxt gözlərinin önündən getmirdi.

1997-ci ildə Musayevlər ailəsi dərin kədərə büründü. Oğulun, qızın, həyat yoldaşının, bir-birindən gözəl nəvələrinin taleyində işıqlı iz qoymuş anam

Dursun xanım ömrü karvanını çəkib dünyadan köçdü. Dərdimiz nə qədər böyük olsa da, qəddimiz əyilmədi. Anamız köçdü, amma anasızlıq dərdi evimizdə yuvaladı. Atamın həyatının beş illik (1992-1997-ci illər) ömrü yarpaqlarından bəhs edən, anam Dursun xanımın əziz xatirəsinə ithaf etdiyi "Ömrü karvanı" kitabı çap olunmuşdur.

Atam əsərlərində Azərbaycanın XX əsr sosial, iqtisadi və siyasi inkişafının müxtəlif mərhələləri ilə bağlı aktual problemlərin tədqiqinə xüsusi diqqət yetirmiş, onları tutarlı dəlil və faktlarla açıqlanmasına nail olmuşdur. Səfiyar Musayevin redaksiya heyətinin üzvü və müəllifi kimi yazılmasında iştirak etdiyi "Ermənistan azərbaycanlılarının tarixi coğrafiyası" adlı monoqrafiya respublika elmi və siyasi ictimaiyyəti tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Kitabda ilk dəfə olaraq xalqımızın Ermənistan ərəzində qalmış qədim torpaqlarının tarixi coğrafiyası toponimlər, müxtəlif elmi materiallar və mənbələr əsasında işıqlandırılmışdır.

Səfiyar Musayevin fəaliyyətində elmi kadrların hazırlanması mühüm yer tuturdu. O, 1999-cu ilə kimi 30-a yaxın elmlər namizətinin elmi rəhbəri, 5 nəfər isə doktorluq dissertasiyasının oponenti olmuşdur. Rəhbərlik etdiyi kafedrada əməkdaşların namizədlik və doktorluq dissertasiyası müdafiə etməsi daim Səfiyar Musayevin diqqət mərkəzində olmuş, onlara hərtərəfli şərait yaradılmışdır. Atam istedadlı bir alim, bacarıqlı təşkilatçı olmaqla bərabər, həm də gözəl bir müəllimdir. O, 40 ildən yuxarı elmi-pedaqoji işə bağlı şərfli tale yaşamışdır. Bu ömrü öz işığı ilə hələ çox ömürlərə calanacaq, diləkləri yetirmələrinin əməllərində göyərən, azad, müstəqil respublikamızı kənd-kənd, şəhər-şəhər dolaşacaqdır.

Səfiyar Musayevin ömrünün ən böyük mənası xalqa, vətənə təmənnaş xidmət idi. Vətən hər şeydən ucadır. Bu ucalığı görməyən, ona can atmayan əməllərində yaşayıb, ürəklərə köçə bilməz. Ürəklərə sarı uzanan yol böyüklük yolu, ölməzlik yoludur. Həyatda "ən yüksək elm müdriklik, ən yüksək müdriklik isə xeyirxahlıqdır" (Mark Avreliy).

64 illik ömrü salnaməsində professor Səfiyar Musayev ləyaqətli və gərəklili bir həyat yaşadı, böyükdən kiçiyə hər kəsin hörmətini qazandı. Bir ömrü karvanında çox işlər gördü.

Sən hər zaman qəlblərimizdə tanınmış ictimai və elm xadimi, xeyirxah və əqidəli insan kimi yaşayacaqsan. Ruhun şad olsun əziz atam!

Minarə S. AĞAMALIYEVA,
AMEA A.A. Bakıxanov adına
Tarix İnstitutunun "Beynəlxalq
münasibətlər və diaspora tarixi"
şöbəsinin elmi əməkdaşı